

PROJEKT UNORMOWANIA ZAGADNIENIA BUDOWY UJĘĆ WÓD PODZIEMNYCH W ŚWIELE DYSKUSJI

CORAZ TRUDNIEJSZA SYTUACJA w zaopatrzeniu w wodę przemysłu i ludności powoduje liczne głosy w prasie technicznej i codziennej, które skłoniły odpowiednie organa państwowe do włączenia w zakres działalności Ministerstwa Żeglugi gospodarki wodą.

Można przypuszczać, że w niedługim czasie jednolita gospodarka zasobami wody będzie prowadzona w sposób zabezpieczający przed często rabunkową i karygodną działalnością niektórych użytkowników wody. Gospodarka ta będzie musiała objąć oczywiście zarówno wody powierzchniowe, jak i podziemne, których w bardzo wielu przypadkach rozdzielić nie można.

Poruszona problematyka wymaga wydania szeregu przepisów i zarządzeń mających na celu unormowanie i ujednolicenie wszelkiej na tym polu działalności. Między innymi wyrazem działalności użytkowników wody jest budowa i eksploatacja ujęć wód podziemnych.

Powszechną tajemnicą jest, że właśnie ta działalność odbywa się w sposób partyzancki i rabunkowy, znane są przypadki budowy lub rozbudowy ujęć, które nie posiadają zabezpieczenia na dłuższy okres czasu w zasobach wody zbiornika będącego źródłem eksploatacji. Nierzadkie są także studnie budowlane zbyt blisko jedna od drugiej, obliczone na większe wydajności niż zachodzi tego potrzeba tylko dlatego, że są realizowane przez dwoje różnych sąsiadujących ze sobą użytkowników. Można wyliczyć znacznie więcej takich lub podobnych przypadków, gdzie nie biorąc pod uwagę możliwości i ogólnych potrzeb, powoduje się nieobliczalne straty zarówno finansowe, jak i gospodarcze.

Z tego względu każda próba unormowania tych zagadnień powinna być powitana z uznaniem, poparciem i pomocą wszystkich organów władzy państwowej oraz społeczeństwa. Jasną jest rzeczą, że pierwsza próba tego rodzaju jest daleka od ideału, a nawet wymaga znacznych zmian i uzupełnień, tym niemniej wydaje się słuszna i celowa. Pierwszy krok w kierunku uregulowania tej sprawy podjęty został kilka miesięcy temu przez Centralny Urząd Geologii przez przygotowanie projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie budowy ujęć wód podziemnych i realizacji inwestycji, których zaopatrzenie w wodę ma być pokrywane z zasobów wód podziemnych.

Cytowana uchwała miała na celu zapewnienie odpowiedniego gospodarczego wykorzystania zasobów wód podziemnych oraz zwrócenie uwagi na konieczność analizowania lokalizacji inwestycji wodochłonnych pod kątem możliwości zaopatrzenia w wodę podziemną.

W myśl tego projektu wszelka działalność w zakresie budowy ujęć wód podziemnych (planowanie, projektowanie i budowa) powinna być poprzedzona ustaleniem (udokumentowaniem) i zasięgnięciem opinii o zasobach wody Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych działającej przy Centralnym Urzędzie Geologii. Dokumentacja obejmowałaby rozpoznanie warunków wodnych na określonym obszarze ze stwierdzeniem jakości wody podziemnej, jej zasobów eksploatacyjnych oraz technicznej możliwości eksploatacji, przy czym zasobami, o których tu mowa, nazwano tylko taką ilość wody, jaką można eksploatować bez szkody dla stanu zasobów zbiornika wody podziemnej. Jednocześnie wprowadzono trzy kategorie (stopnie) dokładności rozpoznania zasobów, których szczegółowe zasady ustalenia oraz warunki konieczne do osiągnię-

cia poznania tych zasobów w poszczególnych kategoriach zostały określone odpowiednią instrukcją Centralnego Urzędu Geologii. Ze względu na bardzo znaczne ilości budowanych w kraju ujęć wody podziemnej wydzielono tylko część najpoważniejszych, dla których ustalenie zasobów wody podlegałoby opiniowaniu przez CUG. W sensie projektu omawianej uchwały Rady Ministrów opiniowaniu przez Centralny Urząd Geologii podlegałyby dokumentacje dla ujęć, z których planowany pobór wody ma być wyższy niż 25 m³/godz. lub jeżeli głębokość przekracza 150 m, jak również dokumentacje studni mniejszych (wydajność powyżej 1 m³/godz., albo głębokość powyżej 15 m) na obszarach zastrzeżonych (deficytowych) i dla ujęć wód mineralnych.

Ujęcie o przewidywanej głębokości mniejszej niż 15 m i wydajności nie przekraczającej 1 m³/godz. nie podlegałoby w myśl tego projektu dokumentowaniu, jeżeli nie jest budowane w granicach terenu ochrony górniczej.

Zgodnie z omawianym projektem uchwały zasadnicza ilość ujęć wód podziemnych (dokumentacje dla tych ujęć) o wydajności od 1 do 25 m³/godz. lub głęb. od 15 do 150 m podlegałaby opiniowaniu przez wojewódzkie rady narodowe (referaty geologiczne) w trybie ustalonym przez Centralny Urząd Geologii. Jednocześnie uzależniono planowanie, finansowanie i realizację inwestycji opartych na zaopatrzeniu w wodę podziemną od rozpoznania w odpowiednim stopniu (w odpowiedniej kategorii) jej zasobów. Wreszcie uchwała ta zobowiązałaby użytkowników wody podziemnej do:

- 1) sporządzenia i przechowywania rysunku wykonawczego ujęcia wody podziemnej,
- 2) zarejestrowania tego ujęcia w prezydium powiatowej rady narodowej,
- 3) przeprowadzenia okresowych obserwacji i prowadzenia ewidencji wahań zwierciadła wody w ujęciu oraz jego wydajności.

Projekt uchwały, przedstawionej powyżej w sposób ogólny, był rozestany do przedyskutowania zarówno ministerstwu, jak i władzom terenowym oraz instytucjom, które mogłyby poprzez krytyczne ustosunkowanie się dopomóc w odpowiednim ustawieniu tego tak ważnego zagadnienia. W ten sposób został zebrany materiał dyskusyjny, umożliwiający należyte sformułowanie projektu uchwały zabezpieczającej interesy państwa i społeczeństwa, a jednocześnie zobowiązującej do ścisłej współpracy między geologią (hydrogeologią) a użytkownikami wody i organami, które będą prowadziły ogólną gospodarkę wodą w kraju.

Analizując wszystkie wypowiedzi dyskusyjne — wyczuwa się potrzebę i celowość unormowania tego zagadnienia. Jakkolwiek poszczególne osoby lub instytucje mają czasem bardzo istotne i częściowo słuszne zastrzeżenia, to jednak zdecydowana większość uważa za celowe — próbę ujęcia tej problematyki w ramy obowiązujących przepisów.

Niecelowe byłoby omawianie tu wszystkich wypowiedzi na ten temat, pozwolę więc sobie na scharakteryzowanie tylko najistotniejszych. Przede wszystkim w związku z wprowadzeniem w życie ustawy o przemianowaniu Ministerstwa Żeglugi na Ministerstwo Gospodarki Wodnej i Żeglugi większość uważa, że np. obszary deficytowe dla wód podziemnych powinna określać władza wodna. W stosunku do obowiązków nałożonych na użytkowników ujęć w zakresie prowadzenia obserwacji i ich ewidencji, szereg instytucji

ustosunkowuje się negatywnie lub stara się przynajmniej nieco złagodzić ten przepis jako niezyciowy w proponowanym zakresie. Zdaniem kilku dyskutantów prowadzenie takich obserwacji i badań oraz opiniowanie o zasobach wód podziemnych powinno należeć do Centralnego Urzędu Geologii. Znamienny jest fakt, że nikt nie wysuwa zastrzeżeń odnośnie do konieczności ustalania zasobów wody podziemnej dla budowy ujęcia, a co najwyżej sugeruje zmianę dolnej granicy kryterium dokumentowania z wydajnością 1 m³/godz. na 3—5 m³/godz. oraz głębokość na 25 m.

Poza tym niektórzy „dyskutanci“ uważają za niesłuszne uzależnienie realizacji inwestycji od zatwierdzenia dokumentacji hydrogeologicznej ujęcia wody dla tej inwestycji przez Centralny Urząd Geologii. Jedna instytucja zwraca uwagę, że uchwała nie może się stosować do budowy ujęć wód podziemnych mających na celu odwadnianie złóż kopalni w celu bezpiecznej ich eksploatacji i że w związku z tym uchwała powinna zobowiązać Centralny Urząd Geologii do określenia szczegółowych zasad ustalania zasobów wód podziemnych wydobywanych przy eksploatacji złóż kopalni.

Sumując w najogólniejszym skrócie podane wyżej uwagi do projektu, można stwierdzić, że:

1. Powinien być wprowadzony obowiązek sporządzania i opiniowania dokumentacji obejmującej ustalenie zasobów wody podziemnej dla budowy ich ujęcia oraz dla budowy nowych obiektów inwestycyjnych opartych na zaopatrzeniu w wodę podziemną.
2. Opiniować lub zatwierdzać ustalenie (udokumentowanie) zasobów wody podziemnej powinien prezes Centralnego Urzędu Geologii na podstawie wniosków Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych działającej już od wielu miesięcy przy CUG.
3. Opiniowaniu przez CUG podlegać powinny tylko dokumentacje dla ujęć poważniejszych lub w szczególnie trudnych warunkach geologicznych (hydrogeologicznych) wg kryterium zapotrzebowania powyżej 25 m³/godz. lub głębokości większej niż

150 m oraz na obszarach zastrzeżonych (deficytowych, ochrony górniczej itp.).

4. Dokumentacje ujęć mniejszych od podanych w p. 2 zatwierdzać lub opiniować powinny właściwe terenowe prezydium wojewódzkich rad narodowych.
5. Dla umożliwienia prowadzenia jednolitej gospodarki wszystkimi wodami w kraju konieczne jest szczegółowe uzgadnianie tego typu projektów, przepisów, instrukcji itp. z głównym organem gospodarki wodą w kraju, np. instrukcji omawiającej warunki, tryb i zasady ustalania zasobów wód podziemnych). Oczywiście ten ostatni obowiązek powinien być, moim zdaniem, obustronny, tzn. przepisy i instrukcje wydawane przez taki organ, nawet w zakresie wód powierzchniowych, powinny być uzgadniane lub przynajmniej opisywane przez Centralny Urząd Geologii z punktu widzenia specyfiki geologicznej i hydrogeologicznej.
6. Istotną i ważną sprawą jest odpowiednie zbieranie i ewidencjonowanie materiałów hydrogeologicznych, opartych na bieżących obserwacjach z tysięcy głębszych studzien w kraju, zagadnienie to powinno znaleźć odpowiednie odbicie w omawianym projekcie uchwały. Niewątpliwie jest, iż prowadzenie odpowiednich obserwacji hydrogeologicznych, na wszystkich ujęciach wód podziemnych oraz ich należyte ewidencjonowanie z jednoczesnym zebraniem materiałów geologicznych, dotyczących tych ujęć, jest jedyną drogą do racjonalnej gospodarki wodami podziemnymi.

Nie można się zgodzić z niektórymi głosami, że takie postawienie sprawy jest nierealne. Nie mogą być nierealne zagadnienia oparte na naukowo określonych zasadach. Kwestionowany może być tylko sposób ich wcielenia w życie, jeżeli np. nie będzie przewidywał stopniowego (etapowego) realizowania tych zasad, które obejmują zarządzenia wykonawcze. Pod tym kątem widzenia uzasadnione jest wysuwanie twierdzenie, że tego rodzaju zamierzenia nie wytrzymałyby próby życia, stając się martwą literą przepisu. Podkreślić jednak należy, że sprawa jest ważna i ściślej formalno-prawnym jej uregulowaniem powinien zajmować się główny organ gospodarki wodą.